

Regeringens mange garantier bliver nu sat på prøve – Kræftskandalen har afsløret, at garantier ikke er gratis – Patientforsikringen oplyser, at andre patienter også kan søge erstatning, hvis regler er tilsidesat – Det kan få betydning for patienter, der er omfattet af det udvidede frie valg på sygehusområdet

Det bliver garanteret dyrt

Garanti for flere

Nye oplysninger tyder på, at også andre patienter end kræftpatienter kan få erstatning.

KRÆFTSKANDALEN kan få langt større konsekvenser end hidtil antaget. Gennem de senere år er der dukket en række såkaldte garantier op i lovgivningen på vidt forskellige områder. Fælles for stort set alle disse "garantier" er, at de er udstukket af Folketinget på vegne af kommuner og regioner med henblik på at få bragt ventelister ned inden for sundheds- og socialområdet.

Hidtil har de maksimale ventetider for livstruende sygdomme ikke været betragtet som retsligt bindende i brede politiske kredse. De er mere blevet opfattet som en slags politisk markering. Men med Patientforsikringens redegørelse i torsdags kan kræftpatienter nu få erstatning, hvis de maksimale ventetider er overskredet – og en række andre forudsætninger er opfyldt.

Over for Mandag Morgen bekræfter Patientforsikringen nu, at også patienter med andre livstruende sygdomme som f.eks. hjertepatienter samt patienter omfattet af ordningen om udvidet frit sygehusvalg kan få erstatning, hvis ikke de er blevet informeret om deres rettigheder. Ordningen om udvidet frit sygehusvalg giver patienter ret til at blive behandlet i udlandet eller på et privat hospital, hvis de må vente mere end to måneder på behandling i det offentlige.

De Radikales sundhedsordfører, Charlotte Fischer, vil på et kommende samråd i Folketingets Sundhedsudvalg bede indenrigs- og sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen om at få afdækket konsekvenserne af de mange garantier på baggrund af redegørelsen fra Patientforsikringen. Samtidig vil hun have statsminister Anders Fogh Rasmussen til allerede på onsdag i Folketingets spørgetid at gøre rede for, på hvilke områder re-

geringen har udstedt garantier, og hvilke retsvirkninger det har, hvis garantierne ikke bliver opfyldt. Hun er glad for, at kræftsagen fører til, at vi nu omsider får en diskussion af begrebet garanti.

"Der er for øjeblikket en uhæderlig omgang med ordet garanti. Man giver garantier for alt muligt, som skal leveres af kommuner og regioner. Regeringen har satset på en gratis omgang, når de på den ene side har talt om konkrete og reelle garantier, og på den anden side troet, at det var kvit og frit. For garantierne gav ikke patienterne og borgerne nogle rettigheder. Det er der nu lavet om på med redegørelsen fra Patientforsikringen. Det logiske er, at når man bruger ordet garanti, så får det retsvirkning. Så kan regeringen og Folketinget lære, at man ikke slynger om sig med ordet garanti. For i bedste fald er det meningsløst. I værste fald er det decideret bedrag," siger Charlotte Fischer.

Ugebrevet har kortlagt de mange forskellige former for garantier, som skiftende regeringer har udstedt til borgerne. Og der er meget stor forskel på de enkelte garantier og deres juridiske konsekvenser.

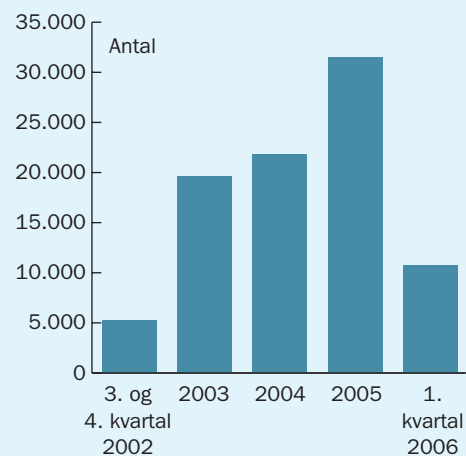
F.eks. har alkohol- og stofmisbrugere en såkaldt behandlingsgaranti på 14 dage. Ældre får fra 2009 en garanti om plejebolig. Alle forældre til små børn har fået en landsdækkende pasningsgaranti. Og psykisk syge børn og voksne vil formentlig også blive omfattet af en garanti i løbet af de næste år.

Måske en sag for domstolene

En af Fogh-regeringens mærkesager er netop garantien om udvidet frit sygehusvalg. Ordningen betyder, at hvis patienter ikke kan blive behandlet

MM | Flere bliver behandlet privat

Antal behandlede patienter efter reglerne om udvidet frit valg

Figur 1: Siden juli 2002 er over 80.000 personer blevet behandlet på private sygehuse eller klinikker.

Kilde: Danske Regioner.

på et offentligt sygehus inden for to måneder, har de mulighed for at vælge behandling på de private eller udenlandske sygehuse, som er omfattet af ordningen, for det offentliges regning. Over 80.000 patienter har benyttet sig af denne mulighed, siden ordningen trådte i kraft i 2002. Se figur 1.

politisk markering. Loven indeholder ganske vist et stort afsnit om patienters retsstilling. Her kan man bl.a. læse om patienters ret til en række forhold lige fra behandlingsbehov over sultestrejke og livstestamente til afvisning af blod og adgang til tolkebistand. Men intet sted er ordet behandlingsgaranti nævnt. Hverken for livstruende sygdomme eller udvidet frit sygehusvalg.

Over for Ugebrevet oplyser Patientforsikringen, at deres konklusioner i redegørelsen fra sidste uge principielt også kan bruges på andre områder, hvor der er fastsat regler for maksimale ventetider. Så deres konklusioner omfatter i realiteten ikke kun kræftpatienter, men gælder f.eks. også for visse hjertepatienter og andre patienter med en livstruende sygdom.

“Vores redegørelse tager udelukkende stilling til spørgsmålet om maksimale ventetider for livstruende sygdomme,” siger sekretariatschef i Patientforsikringen, Ole Graugaard.

Men han vil ikke udelukke, at patienter omfattet af ordningen om udvidet frit valg også kan få erstatning, hvis sygehuset ikke orienterer patienten om retten til at kunne vælge f.eks. et privat sygehus eller et sygehus i udlandet efter to måneders ventetid.

“Vi har ikke haft anledning til at tage stilling til reglerne om udvidet frit valg. Men hvis det kan dokumenteres, at sygehuset ikke har informeret patienten om denne ret, så har sygehuset

Et spørgsmål om rettigheder

Lægerne skal ifølge loven informere patienter om deres rettigheder ang. udvidet frit sygehusvalg.

Hvis det viser sig, at garantierne ikke holder, mister de troværdighed. Så vil vælgerne opfatte det som storpolitiske armbevægelser uden reelt indhold.

Jørgen Grønnegård Christensen, professor

Til næste år vil regeringen tage skridtet videre og give patienten denne mulighed allerede efter en måned. Både Konservative og Venstre kalder denne ordning for en behandlingsgaranti. Som der står på Venstres hjemmeside under overskriften “Behandlingsgaranti”: “Borgerne har hermed fået en reel og konkret garanti for behandling inden for en fastsat periode.”

Sundhedsloven nævner ikke ordet behandlingsgaranti et eneste sted. Begrebet har derfor gennem årene mere været brugt som en slags

et problem, og det kan få erstatningsretlig betydning. Derfor er det vigtigt, at journalføringen er i orden,” siger Ole Graugaard.

Han fremhæver et fiktivt eksempel på en patient, der er sygemeldt fra sit arbejde på grund af et dårligt knæ. Efter otte ugers ventetid har han ret til at finde et andet sygehus som for eksempel et privat sygehus. Men han bliver ikke orienteret om denne regel af sygehuset. Han venter yderligere et par måneder og har derfor tabt arbejdsfortjeneste, før han finder ud af, at han har

Garanti til store og små

Stofmisbrugere, alkoholikere, psykisk syge, børnefamilier og ældre. Politikerne udsteder garantier i flæng.

MM | De største

Private sygehuse og klinikker med størst omsætning på udvidet frit valg

Sted	Antal kontakter	Prod.-værdi, mio. kr.	Andel
			pct. af total værdi
Privathospitalet Hamlet	7.152	36,9	16,1
HjerteCenter Varde ¹	942	33,2	14,5
Privathospitalet Skørping	1.701	18,7	8,1
Center for Rygkirurgi	1.150	14,9	6,5
Privathospitalet Dalgas	2.532	12,1	5,2
Mølholm-Klinikken	1.148	8,9	3,9
Parkens Privathospital	1.289	7,4	3,2
Erichsens Klinik	840	7,3	3,2
Røntgenklinikken	1.938	7,2	3,1
Ortopædisk Hospital	372	6,5	2,8
DAMP Sundhedsc. Tønder	876	6,2	2,7

Figur 2: Regionerne har aftaler med op imod 170 private sygehuse og klinikker.

Note¹: Skal regnes som et offentligt sygehus qua specialaftale med Ribe Amt.

Kilde: Danske Regioner.

ret til udvidet frit sygehusvalg. "Lægerne har ifølge loven pligt til at informere patienten. Tilsidesættelsen af sådan en pligt har selvfølgelig betydning, hvis patienten får en skade af det. Men det er rigtig svær jura, vi har med at gøre i denne sag. Der er mange svære skøn, og i sidste ende kan det jo blive domstolene, der må fastlægge reglerne," siger Ole Graugaard.

Også psykisk syge kan efter planen se frem til en lignende ordning som for de somatiske patienter. Regeringen og de såkaldte satspuljepartier lavede for en måned siden en aftale, der betyder, at psykisk syge får ret til privat behandling, hvis det offentlige ikke kan overholde en behandlingsfrist på to måneder. Ordningen træder efter planen i kraft fra 2009 for psykisk syge børn og unge. Og året efter for alle patienter i psykiatrien. Se Ugebrevet nr. 40, 2006.

Garanti til stofmisbrugere skrider

Listen over politikernes garantier omfatter også et løfte til landets stofmisbrugere og alkoholafhængige. Begge grupper har en garanti om at komme i behandling senest 14 dage efter, at de har henvendt sig til amtet med et ønske om at komme ud af deres misbrug.

Stofmisbrugerne har haft garantien siden 1. januar 2003, og derfor er der flest erfaringer for denne gruppe. Center for Rusmiddelforskning har dokumenteret, at der er sket et markant fald i antallet af misbrugere i døgnbehandling. Og lederen af gadeplansprojektet Gadejuristen, cand. jur. Nanna W. Gotfredsen, har for nylig i et brev

til Folketingets Socialudvalg påpeget, at stofmisbrugere dør i lige så stort omfang som før behandlingsgarantien:

"Ventetiden er heller ikke fjernet. Den findes fortsat, om end den i mange tilfælde blot kaldes noget andet, nemlig 'forbehandling'. Fra vores konkrete erfaringer fra gadeplansarbejde blandt hårdt belastede stofmisbrugere ved vi, at det er blevet uhyre vanskeligt for dem at komme i stof-fri døgnbehandling. I stedet henvises de så godt som konsekvent til de såkaldte 'forbehandlinger', hvor de skal kæmpe hårdt, honorere krav og opfylde betingelser, som i mange tilfælde er dem helt umuligt. De falder igennem. De kommer ikke gennem nåleøjet til stoffri døgnbehandling."

Flere amter overholder ikke behandlingsgarantien. Se figur 3. Socialminister Eva Kjer Hansen har derfor bedt nogle amter om at gøre rede for, hvorfor de ikke overholder garantien. Samtidig har hun sat en undersøgelse i værk for at få svar på, hvorfor der er sket et fald i visitationer til døgnbehandling.

Men det er stort set også de lovmæssige værktøjer, som ministeren har til rådighed for at sikre, at behandlingsgarantien overholdes. Hun kan bede om redegørelser, og amterne risikerer en offentlig gabestok, hvis de ikke overholder garantien. Som kontorchef Tommy Kjelsgaard fra Danske Regioners social- og psykiatrikontor udtrykker det:

"Behandlingsgarantien består i, at det offentlige skal leve op til garantien. Lovgivning er jo lovgivning. Det er ikke noget, man kan få i metermål og så strække det, som man nu lige synes, man vil. Hvis et amt alligevel ikke lever op til garantien, kan ministeren bede om en redegørelse om, hvorfor man ikke gør det. Deri ligger der et krav til amtet om at nå frem til målet. Den eneste sanktion er, at det kommer frem i aviser og andre medier, at politikere ikke lever op til lovgivningen. Folk får ikke andre rettigheder, hvis det offentlige ikke lever op til garantien."

Behandlingsgarantien for alkoholmisbrugere trådte i kraft i juli sidste år. Fra 1. januar overtager kommunerne ansvaret for at leve op til garantien for både stofmisbrugere og alkoholmisbrugere.

Nyrup og Sisyfos

De mange garantier er et forholdsvist nyt begreb i dansk politik. De begyndte at dukke op under den tidligere Nyrup-regering og er fortsat med stigende styrke i Fogh-regeringens periode.

Forhenværende statsminister Poul Nyrup

Rasmussen (S) har således flere smertefulde erfaringer med politiske garantier. Han gav f.eks. tilbage i 1993 løfter om en pasningsgaranti til forældre med små børn i vuggestuer og børnehaver. Et løfte, han fik meget svært ved at indfri.

Der blev ganske vist oprettet over 140.000 flere pladser i løbet af fem år, afsat milliarder af kroner ekstra til området, og børnepolitikken kom højt op på den politiske dagsorden.

Men år efter år kunne Nyrup konstatere, at ventelisterne blot var faldet en smule. Nogle år blev de endda længere. Det hang sammen med, at børnetallet steg i samme periode, flere forældre kom i arbejde og havde brug for pasning, taksterne for børnepasning blev sat ned og færre søgte om forældreorlov.

Dermed havnede Nyrup i en klassisk konflikt. Han udstedte gyldne løfter om pasningsgaranti. Kommunerne kæmpede for at indfri løfterne. Forældrene blev sure og rettede deres vrede mod kommunerne, som sendte aben tilbage til regeringen. Og på sidelinjen blandede magtfulde interesseorganisationer som Børnerådet, Børns Vilkår og forældrenes landsorganisation, FOLA, sig i hylekoret.

Nyrup-regeringen begyndte også at udstede "behandlingsgarantier" på sundhedsområdet med bitre erfaringer til følge. I 1995 fik ryg- og knæpatienter en garanti om højst at skulle vente tre måneder på en behandling. Hvis amtet ikke kunne leve op til garantien, kunne patienterne blive behandlet på et privathospital på det offentlige regning. Men forsøgsordningen varede kun kort tid og udløb ved udgangen af 1996.

Efterlønsgarantien fra valgkampen i 1998 er en klassiker i dansk politik. Den gav så voldsomme rystelser, at næsten ingen politikere turde tage ordet "efterløn" i sin mund flere år efter, og sagen kunne stadig mærkes, da Fogh-regeringen indgik forårets velfærdsforlig. På bare otte måneder blev Socialdemokratiet barberet ned fra 35,6 pct. af stemmerne ved valget i marts 1998 til omkring det halve i meningsmålingerne umiddelbart efter forliget om efterlønsreformen i november.

Det var også Nyrup-regeringen, som fra slutningen af 90'erne for første gang indførte bestemmelser i sygehusloven om maksimale ventetider for visse livstruende sygdomme. En ordning, som blev udvidet i 2001 til at omfatte stort set alle kræftsygdomme, og som førte til Jens Kristian Gøtriks dramatiske fratræden som medicinaldirektør forrige uge.

Professor ved Institut for Statskundskab på

MM | Flere amter halter

Voksne stofmisbrugere, der i 2006 er kommet i behandling mere end 14 dage efter første henvendelse

Måned	Fyn	Roskilde	Sønderjylland	Ribe	Ringkøbing	Århus	Viborg	Nordjylland	I alt
Januar	6	0	0	2	0	1	2	8	19
Februar	5	1	0	4	1	1	2	2	16
Marts	6	0	0	8	13	3	3	2	35
April	18	0	1	3	5	0	2	3	32
Maj	19	0	0	5	1	0	3	4	32
Juni	4	0	0	3	1	0	3	4	15
Juli	11	0	1	2	1	0	0	7	22
August	5	0	1	5	1	0	0	4	16
September	10	0	1	3	0	0	0	0	14
Oktober	4	0	0	3	0	0	0	0	7
November	-	-	-	-	-	-	-	-	-
December	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum pt.	88	1	4	38	23	5	15	34	208

Figur 3: Der er stadig mange stofmisbrugere, som ikke kommer i behandling inden for 14 dage.

Kilde: Styrelsen for Social Service

Aarhus Universitet, Jørgen Grønnegård Christensen, ser flere problemer i de mange garantier.

"Meget ofte bliver garantierne udstedt på nationalt plan af Folketinget og regeringen. Men det er som oftest kommunerne eller regionerne, der har ansvaret for at leve op til garantierne. Og det giver ekstra komplikationer. Hvad enten det gælder børnepasningsgarantien eller behandlingsgarantier inden for forskellige dele af sundhedsvæsenet, er man uden for den del af den offentlige sektor, hvor den pågældende minister har direkte styringsinstrumenter. Hvis det viser sig, at garantierne ikke holder, så mister de troværdighed. Så vil vælgerne opfatte det som storpolitiske armbevægelser uden reelt indhold, og derved undergraver det på sigt tilliden til den del af den offentlige sektor," siger Jørgen Grønnegård Christensen.

Garanti om plejebolig

En række nye garantier inden for velfærdssamfundets kerneområder er dukket op under Fogh-regeringen.

Fra januar 2009 træder f.eks. en ny garanti om plejebolig i kraft. Den betyder, at ældre skal have tilbud om en plejebolig eller plejehjemsplass senest to måneder efter, at de er blevet visiteret og optaget på venteliste.

Derved undgår ældre at stå på venteliste i op til et år eller måske længere. De slipper også

Undergravende

Holder garantierne ikke, mister de deres troværdighed, og tilliden til den offentlige sektor får et knæk.

Boomerang

Radikale frygter, ny plejebolig-garanti kan få kommunerne til at stramme visitationsreglerne.

MM | Scanning er topscorer

De hyppigste behandlingsgrupper

Type	Antal kontakter
MR-scanning	5.138
Kliniske undersøgelser	2.874
Grå stær	1.638
UL-scanning	1.026
Laserbehandling af hud	877
Tunge øjenlåg	559
Mammografi	526
Hornhindetransplantation ¹	513
Simpel procedure på øre, næse el. hals	497
Røntgen	489

Figur 4: De private sygehuse tager sig primært af de lettere behandlinger.

Note¹: Og fjernelse af øje med implantat.
Kilde: Danske Regioner.

fremover for at få det lidt uldne svar, som mange får i dag, at de kan få tilbud om en bolig, når kommunen har en ledig bolig.

Men garantien kan have sin pris. Under lovprocessen i Folketinget udtrykte blandt andre De Radikale skepsis over for loven. Partiet frygter, at garantien kan blive en boomerang, der fører til serviceforringelser i form af strammere visitationskrav. Så hvis en kommune har svært ved at skaffe tilstrækkelige plejeboliger og derved ikke kan leve op til garantien, kan de stramme visitationen, så færre ældre slipper gennem nåleøjet. Samtidig kan de henvise til en plejebolig, som kommunen nærmest ved på forhånd, at den ældre ikke vil have. Men så er garantien indfriet.

Netop denne garanti er dog fulgt af en mere kontant form for sanktionsmulighed. Hvis en kommune ikke kan indfri garantien, kan det resultere i tvangsbøder til de ansvarlige medlemmer af kommunalbestyrelsen. Ældre kan også klage til det sociale nævn over en afgørelse. Under alle omstændigheder er ældre sikret den nødvendige pleje og omsorg via anden lovgivning.

Med den nye ordning bliver kommunerne tvunget til at have så stor en volumen af plejeboliger, at alle ældre kan få et tilbud inden for to måneder. Chefkonsulent på ældreområdet i Kommunernes Landsforening, Tina Hedemann Jørgensen, siger:

“Loven giver borgerne den rettighed, at man inden for en kortere periode end i dag, kan tilbyde en plejeboligplads. Borgerne får den sikkerhed, at de højst skal vente to måneder. Der bliver ikke ændret på kriterierne eller vilkårene for at være berettiget til en plads.”

Der er ingen tvivl om, at der skal oprettes mange nye plejeboligpladser, for at kommunerne kan indfri garantien, og at garantien koster mange penge. Socialministeriet har skønnet, at der er brug for omkring 1.300 ekstra plejeboliger, hvis kommunerne skal kunne leve op til garantien. KL mener, at antallet er langt højere. Kommunerne har anslået, at garantien vil koste mindst en milliard kroner. Derfor venter der et økonomisk slagsmål mellem kommunerne og regeringen om finansieringen af garantien.

Gratis omgang

Hvad der ikke lykkedes helt for Nyrup, er nu gennemført af Fogh: en landsdækkende pasningsgaranti til børn i dagtilbud.

Den betyder, at alle kommuner nu skal tilbyde pasningsgaranti. Ordningen blev indført 1. juli sidste år og omfattede alle børn fra ni måneder og indtil skolestart. Fra juli i år er ordningen udvidet, så den nu gælder alle børn fra seks måneder og frem til skolens begyndelse.

Hvis kommunen ikke kan indfri garantien, bliver de ramt på økonomien. For så skal de dække en højere del af udgifterne til at få passet børn. I stedet for at betale 75 pct. af udgiften skal de fra næste år betale 78 pct., og derved slipper de forældre lidt billigere, som allerede har en plads i forvejen.

Samtidig skal forældrene have en økonomisk kompensation, hvis kommunen bryder garantien. Den skal f.eks. dække forældrenes udgifter, hvis de vælger privat pasning i stedet for. Kommunen kan dog højst dække et beløb, som svarer til den gennemsnitlige bruttoudgift pr. plads for dagtilbud i kommunen. Den risikerer også at skulle betale for en plads i en anden kommune, hvis forældrene vælger at få deres barn passet her.

Selvom kommunerne derved risikerer en række sanktioner, er det alligevel nærmest en gratis garanti fra regeringen. For stort set alle kommuner har i dag har en pasningsgaranti. Siden ordningen trådte i kraft, er der ifølge Ugebrevets kilder ikke en eneste kommune, der er blevet udsat for en sanktion.

MM

Torben K. Andersen | tka@mm.dk